

Súd: Krajský súd Prešov
Spisová značka: 16Co/4/2024
Identifikačné číslo súdneho spisu: 8123203648
Dátum vydania rozhodnutia: 22. 04. 2024
Meno a priezvisko sudcu, VSÚ: JUDr. Anna Kovaľová, PhD.
ECLI: ECLI:SK:KSPO:2024:8123203648.1

ROZSUDOK V MENE SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Krajský súd v Prešove v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Anny Kovaľovej, PhD. a sudcov JUDr. Branislava Brezu a doc. JUDr. Petra Molitorisa, PhD. v právnej veci žalobcu: Poradňa pre občianske a ľudské práva, so sídlom Krivá 23/23, 040 01 Košice, IČO: 37867270, zastúpeného: Mgr. Vanda Durbáková, advokátka, so sídlom Krivá 23, 040 01 Košice – mestská časť Staré Mesto, IČO: 40635864, proti žalovaným: 1/ Regionálny úrad školskej správy v Prešove, so sídlom Tarasa Ševčenka 3927/11, 080 01 Prešov, IČO: 54131472, 2/ Ministerstvo školstva, výskumu, vývoja a mládeže Slovenskej republiky, so sídlom Stromová 2665/1, 831 01 Bratislava, IČO: 00164381, o porušení zásady rovnakého zaobchádzania, o odvolaní žalovaných 1/ a 2/ proti rozsudku Okresného súdu Prešov č.k. 29C/34/2023-42 zo dňa 6.11.2023, takto jednohlasne

rozhodol:

Potvrďuje rozsudok.

Žalobca má nárok proti žalovaným 1/ a 2/ na náhradu trov odvolacieho konania v rozsahu 100 %.

odôvodnenie:

1. Napadnutým rozsudkom Okresný súd Prešov (ďalej len „súd prvej inštancie“) určil, že žalovaný 1/ porušil zásadu rovnakého zaobchádzania prijatím rozhodnutia o určení spoločného školského obvodu č. OÚ-PO-OS1/2014/024175-9 zo dňa 4.12.2014 a rozhodnutia o určení spoločného školského obvodu č. OU-PO-OSI-2016/006217-33 zo dňa 27.5.2016, ktorými udržal existujúci protiprávny stav vzdelávania rómskych detí z obce Malý Slivník v Základnej škole s materskou školou v Terni a neprijatím účinných opatrení na predchádzanie a odstránenie diskriminácie rómskych detí z obce Malý Slivník v Základnej škole s materskou školou v Terni. Druhým výrokom určil, že žalovaný 2/ porušil zásadu rovnakého zaobchádzania potvrdením rozhodnutia žalovaného 1/ o určení spoločného školského obvodu č. OÚ-PO-OS1/2014/024175-9 zo dňa 4.12.2014 a potvrdením rozhodnutia o určení spoločného školského obvodu č. OU-PO-OSI-2016/006217-33 zo dňa 27.5.2016, rozhodnutím č. 2015-4945/20922:3-100A zo dňa 30.4.2015 a rozhodnutím č. 2016-19487/32247:2-10A0 zo dňa 17.8.2016, ktorými udržal existujúci protiprávny stav vzdelávania rómskych detí z obce Malý Slivník v Základnej škole s materskou školou v Terni a neprijatím účinných opatrení na predchádzanie a odstránenie diskriminácie rómskych detí z obce Malý Slivník v Základnej škole s materskou školou v Terni. Tretím výrokom uložil žalovaným 1/ a 2/ povinnosť spoločne a nerozdielne najneskôr do 6 mesiacov po právoplatnosti rozsudku vypracovať plán na odstránenie protiprávneho stavu, obsahujúci analýzu kapacít základných škôl v meste Prešov a v obciach v okrese Prešov zohľadňujúc etnické a sociálne zloženie žiakov na týchto základných školách a návrh účinných opatrení na odstránenie diskriminácie rómskych detí z obce Malý Slivník v Základnej škole s materskou školou v Terni vrátane časového horizontu ich realizácie a preventívnych opatrení na zabránenie diskriminácie v budúcnosti. Žalovaní 1/ a 2/ sú povinní do 2 rokov od právoplatnosti rozsudku splniť plán na odstránenie protiprávneho stavu. V prevyšujúcej časti žalobu zamietol. Žalobcovi priznal

voči žalovaným 1/ a 2/ nárok na náhradu trov konania v rozsahu 100 % o výške ktorých bude rozhodnuté v lehote 60 dní po právoplatnosti rozsudku vo veci samej.

2. Vychádzal zo zistenia, že Všeobecne záväzným nariadením obce Terňa dodatok č. 4/2014 zo dňa 22.5.2014 bol určený školský obvod ZŠ s MŠ v Terni pre obec Malý Slivník, a to pre žiakov s trvalým pobytom v tejto obci povinných plniť školskú dochádzku pre 5. až 9. ročník základnej školy. Podaním zo dňa 17.6.2014 Obec Terňa doručila žalovanému 1/ oznámenie, že došlo k zrušeniu školského obvodu pre žiakov s trvalým pobytom v obci Malý Slivník povinných plniť školskú dochádzku pre 1. až 4. ročník základnej školy.

3. Žalovaný 1/ dňa 4.12.2014 pod č. OÚ-PO-OS1/2014/024175-9 vydal rozhodnutie, ktorým určil územie obce Malý Slivník a územie obce Terňa za spoločný školský obvod ZŠ s MŠ, Hlavná 113/68, Terňa s časovým obmedzením do ukončenia školského roka 2015/2016, t.j. do 31.8.2016. Z odôvodnenia rozhodnutia vyplýva, že na základe predchádzajúceho prieskumu a konzultácií s riaditeľmi škôl a ich zriaďovateľmi zistil, že základné školy v Tulčíku, Finticiach a Záhradnom nemajú priestorové ani kapacitné možnosti vytvoriť vhodné podmienky pre navýšenie celkového počtu o ďalších žiakov, pričom ZŠ v Terni aj napriek obmedzeným možnostiam je schopná zabezpečiť vzdelávanie pre žiakov, preto rozhodol o vytvorení uvedeného spoločného školského obvodu.

4. Proti rozhodnutiu žalovaného 1/ podala odvolanie Obec Terňa. Na základe podaného odvolania, žalovaný 2/ rozhodnutím zo dňa 30.4.2015 pod č. 2015-4945/20922:3-100A potvrdil rozhodnutie žalovaného 1/ a odvolanie Obce Terňa zamietol. V odôvodnení rozhodnutia uviedol, že zo spisového materiálu vyplýva nepochybná snaha správneho orgánu o riešenie situácie, a to aj na základe uskutočnenia stretnutí, na ktorých sa zúčastnil zástupca Úradu splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity. Zároveň deklaroval, že bude problematike venovať zvýšenú pozornosť, aby sa dosiahla čo najrýchlejšia príprava a realizácia výstavby modulovej školy v Malom Slivníku, čím by sa uvedený problém vyriešil. Na základe preskúmania z administratívneho spisového materiálu odvolací orgán zistil snahu prvostupňového orgánu o spoľahlivé zistenie skutkového stavu a tiež snahu o vyriešenie uvedeného problému ešte pred vydaním rozhodnutia. Zisťoval možnosti dochádzania žiakov z obce Malý Slivník v prípade vytvorenia spoločného školského obvodu s niektorou z uvedených obcí. Uviedol, že ZŠ v Tulčíku nemá kapacitné možnosti na prijatie ďalších žiakov a poukázal na neexistenciu dopravného spojenia medzi uvedenými obcami. ZŠ vo Finticiach je predimenzovaná a v obci Záhradné bude kapacitne aj v nasledujúcom období plne využitá. Ďalej zo spisovej dokumentácie vyplýva, že Obec Malý Slivník oslovila aj ďalšie obce Demjata, Prešov a Sabinov, ktoré uviedli, že nemajú kapacitné možnosti na vytvorenie spoločného školského obvodu.

5. Žalovaný 1/ dňa 27.5.2016 pod č. OÚ-PO-OS1/2016/006217-33 vydal rozhodnutie, ktorým opakovane určil územie obce Malý Slivník a obce Terňa za spoločný školský obvod ZŠ v Terni na dobu neurčitú. Z odôvodnenia rozhodnutia vyplýva, že žalovaný 1/ inicioval pracovné stretnutie so starostom obce Malý Slivník za účelom zistenia stavu, ako obec zabezpečí plnenie povinnej školskej dochádzky detí v školskom roku 2016/2017 a nasledujúcich rokoch, ktorý ich informoval, že podal návrh na súd na vrátenie budovy obci, ktorá je podľa jeho tvrdenia majetkom obce. Zároveň ich informoval, že zo strany Úradu splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity bol vyjadrený ústny súhlas s vybudovaním ZŠ v obci, ale nedošlo k dohode pri určení lokality. Žalovaný 1/ preto požiadal okolité obce a základné školy v ich zriaďovateľskej pôsobnosti o poskytnutie informácie o kapacitných možnostiach základných škôl. Obec Záhradné vo svojej odpovedi uviedla, že školu navštevuje 49 žiakov, pričom kapacita je 65 s tým, že nedisponuje voľnými učebňami, iba voľnými kapacitami v rámci doplnenia počtu žiakov; Obec Raslavice deklarovala projektovú kapacitu na 26 tried, voľné kapacity sú len na doplnenie na maximálne stanovený počet žiakov jednotlivých ročníkov v počte 3 žiakov; Obec Tulčík uviedla, že nemá kapacitné možnosti, Obec Demjata uviedla, že v budúcom školskom roku bude vyučovať v spojených ročníkov s predpokladaným počtom žiakov 39; Mesto Prešov uviedlo, že projektová kapacita základných škôl je v jeho zriaďovateľskej pôsobnosti 8 832 žiakov, v školskom roku 2016/2017 očakávajú 6 995 žiakov, a teda existujú voľné kapacity v rámci doplnenia počtu žiakov na maximálny počet jednotlivých ročníkov. Súčasne žalovaný 1/ pred vydaním uvedeného rozhodnutia realizoval fyzickú obhliadku ZŠ v Terne. Pri vytvorení spoločného školského obvodu uvedených obcí vychádzal zo skutočnosti, že ide o geograficky najbližšiu obec, čo je podstatným faktorom pri zabezpečení bezpečnosti dochádzania žiakov i pri časovej záťaži najmä mladších žiakov. Vzdialenosť obcí je 2,5 km a čas trvania autobusom 7 minút. Zároveň nastavenie autobusových liniek zodpovedá časovo rozvrhu žiakov základnej školy.

Okrem iného uvedená základná škola dlhodobo dosahuje priaznivé výsledky so žiakmi zo sociálne znevýhodneného prostredia. Súčasne vykonal ohliadku ZŠ v Záhradnom a zistil, že nedisponuje voľnými učebňami; ZŠ v Raslaviciach so zistením, že škola je priestorovo vyťažená, voľné triedy nemá, ale môže doplniť jednotlivé triedy do maximálneho počtu žiakov od 2 do 8. Pokiaľ ide o ZŠ v Tulčíku, je maximálna kapacita uvedenej školy 236 žiakov s tým, že pri prípadnej optimalizácii organizácie vyučovania v škole by bolo možné spájať triedy na 1. stupni, a tak získať 2 voľné učebne s celkovým počtom 50 žiakov. Vzdialenosť medzi uvedenými obcami je 9 km, toho času bez existencie priameho autobusového spojenia, preto by obec musela zabezpečiť dopravu žiakov, ako aj ich dozor. Pokiaľ ide o ZŠ v Demjate, pri zmene organizácie vyučovania by bolo možné spájať triedy na 1. stupni, a tak získať jednu voľnú učebňu v počte 25 žiakov. Medzi obcami však neexistuje priame autobusové spojenie, a preto by obec musela zabezpečiť dopravu žiakov, ako aj ich dozor počas dopravy. Zároveň zrealizoval fyzickú obhliadku v základných školách v zriaďovateľskej pôsobnosti Mesta Prešov, kde boli zistené voľné kapacity, avšak vážnym negatívom je vzdialenosť obce od mesta Prešov až 23 km. Autobusové linky nezodpovedajú potrebám dochádzania žiakov do školy, pretože z obce odchádzajú v skorých ranných hodinách a preprava žiakov by trvala 45 až 60 minút. Z viacerých hľadísk tak dochádzanie žiakov by bolo vysokým bezpečnostným rizikom s poukazom na ich nízky vek a nesamostatnosť. Na základe uvedeného preto dospel k záveru, že jedine ZŠ v Terňi má kapacitné možnosti zabezpečiť vyučovanie všetkých do úvahy prichádzajúcich žiakov z obce Malý Slivník, pričom je časovo, aj geograficky najbližšia k obci Malý Slivník.

6. Proti uvedenému rozhodnutiu opätovne podala odvolanie Obec Terňa, v ktorom namietala hodnovernosť údajov získaných pracovníkmi žalovaného 1/ pri pracovnom stretnutí so starostami obcí v regióne a pri ich fyzických obhliadkach základných škôl s uvedením, že ZŠ v Demjate má kapacitu 75 žiakov, pričom je nepravdivá informácia, že medzi obcami Malý Slivník a Demjata neexistuje priame autobusové spojenie s tvrdením, že minimálne 2 školské roky je nový spoj linky, ktorý prepravuje žiakov z obce Veľký Slivník do obce Demjata, pričom prechádza cez obec Malý Slivník. Pokiaľ ide o ZŠ v Tulčíku, táto má kapacitu 236 žiakov, z toho na 1. stupni je 45 žiakov. Pokiaľ ide o neexistujúce autobusové spojenie, toto je možné riešiť ústretovosťou VÚC alebo SAD Prešov. Spájaním triedy 2. a 3. ročníka ZŠ v Záhradnom by bolo možné taktiež získať novú voľnú učebňu. Naopak, v ZŠ v Terňi bude potrebné otvoriť 3. triedu v MŠ v školskom roku 2016/2017, nakoľko obec má veľký záujem na zaškolení všetkých detí obyvateľov obce, pričom narastá počet matiek s ambíciou vrátiť sa do práce aj od dieťaťa mladšieho ako 3 roky. Po diagnostike školskej zrelosti žiakov zapísaných v školskom roku 2016/2017 bude mať základná škola 2 triedy 0. ročníka, čo zníži počet učební o 1 a v popoludňajšej zmene sa budú musieť vyučovať žiaci 4 tried 1. stupňa.

7. Žalovaný 2/ rozhodnutím zo dňa 17.8.2016 pod č. 2016-19487/32247:2-10A0 potvrdil rozhodnutie žalovaného 1/ so záverom, že žalovaný 1/ zhromaždil dostatočné množstvo podkladov pre vydanie rozhodnutia o zabezpečení povinnej školskej dochádzky žiakov obce Malý Slivník s tým, že tento sa riadil platnou právnou úpravou a vec správne posúdil. Odvolací orgán zistil, že Obec Terňa v odvolaní uvádzala údaje neaktuálne a nerelevantné. Súčasne uviedol, že pedagógovia ZŠ v Terňi majú dlhoročné skúsenosti s prácou s marginalizovanými skupinami žiakov, absolvovali vzdelávacie programy na inkluzívne vzdelávanie a ich kvalifikovanosť, ako aj odbornosť je nespochybniteľná. Na základe uvedeného preto dospel k záveru, že napadnuté rozhodnutie vychádza zo spoľahlivo zisteného skutkového stavu a obsahuje predpísané náležitosti, preto rozhodnutie prvostupňového orgánu ako vecne správne potvrdil.

8. Z predložených sociálno-psychologických posudkov žalobcom vyplýva, že segregácia a nerovnaké zaobchádzanie majú vo všeobecnosti negatívny vplyv na kognitívny vývin stigmatizovaných detí vrátane rómskych. Pre segregované školy je totiž typické, že učitelia vzdelávacieho potenciálu dehumanizovaných detí podceňujú a kladú na nich príliš nízke nároky, čím sa nevytvárajú optimálne podmienky pre vývin ich kognitívnych schopností. Vo všeobecnosti možno konštatovať, že príliš nízke, ako aj príliš vysoké očakávania rodičov a učiteľov brzdia rozvoj schopností. Prípadové štúdie vo vybraných lokalitách Slovenska potvrdili, že slovenskí učitelia majú na rómskych žiakov nižšie nároky ako na majoritné, a to práve z dôvodu dehumanizovaného pohľadu na rómske etnikum, z ktorého vyplýva falošný predpoklad, že schopnosti a možnosti rómskych detí sú horšie. Ak je politika školy nastavená diskriminačne a dehumanizujúco, vyvoláva to v rómskych deťoch psychické problémy, neistotu, ako aj pochybnosti o svojej hodnote a vedie ich k zníženému sebavedomiu. Ak je však politika školy kultúrne otvorená, problémové správanie rómskych adolescentov sa vyskytuje podstatne zriedkavejšie. Podľa terénneho

výskumu na takejto škole dosahujú rómski žiaci podstatne lepšie výsledky. Výskumy v SR ukázali, že na Slovensku pribúda počet segregovaných škôl v dôsledku nízkej pôrodnosti majoritnej populácie. Ak rómske etnikum majoritná populácia vníma ako podradnú rasu, potom považujú spoločné vzdelávanie s rómskymi deťmi za negatívum. Avšak pre zmiešané školy, kde rómske deti tvoria väčšinu, sa vytvára optimálne prostredie pre ich vzdelávanie. Ak zmiešané školy pristupujú k žiakom rovnocenne, predstavujú významné miesto pre osvojovanie si morálnych hodnôt a kultúrnej otvorenosti. Závermi uvedených posudkov bolo konštatované, že segregované vzdelávanie udržiava predsudky voči Rómom, zvyšuje nedôveru a nepriateľstvo medzi majoritným a rómskym etnikom, poškodzuje kognitívny a morálny vývin rómskych detí, ako aj morálny vývin majoritných detí, rómskym deťom spôsobuje psychické a emocionálne problémy a drasticky obmedzuje ďalšie vzdelávacie možnosti rómskych detí.

9. Z predloženej správy ZŠ v Terne vyplýva, že v školskom roku 2016/2017 sa realizovala v popoludňajšej zmene výučba 3 tried, a to 0.A v celkovom počte 14 detí z Malého Slivníka; trieda 2.B v celkovom počte 19 detí, z toho 12 z Terne, 7 z Malého Slivníka a trieda 3.B v celkovom počte 17 žiakov, z toho 15 z Malého Slivníka a z Terne 2 deti. Z uvedeného počtu detí bolo zo sociálne znevýhodneného prostredia 44 detí. Aj z predložených správ o výchovnovzdelávacej činnosti školy vyplýva, že škola v slovenských meraniach dosiahla najlepšie výsledky za ostatných 10 rokov a pozitívne bol hodnotený fakt, že deviataci boli prijatí na stredné školy podľa svojho výberu a záujmu. Škola má stabilný počet žiakov s miernym nárastom s tým, že počet žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia je na úrovni 65 %. Kvalifikovanosť pedagogického zboru je veľmi dobrá; učitelia absolvovali rôzne formy kontinuálneho vzdelávania, neustále zvyšujú svoje kompetencie účasťou na seminároch a metodických poradách. Rozširuje vyučovanie podľa individuálnych schopností a potrieb žiakov, skupinové vyučovanie, úlohy rôznej obtiažnosti, projektové vyučovanie so zohľadnením individuálnych daností jednotlivých žiakov, využitím samostatnej práce, spontánnosti i aktivity. Pedagogické asistentky pravidelne navštevujú rodiny žiakov. Aj triedni učitelia využívajú možnosť navštíviť zákonných zástupcov doma alebo na kultúrnych vystúpeniach žiakov aspoň na základný kontakt s rodičmi, keďže ich účasť na aktívoch sa nezlepšuje tak, ako by to bolo žiaduce. Žiaci marginalizovaných komunít nedosahujú výsledky, ktoré by zodpovedali vynaloženej námahe zo strany vyučujúcich a školy. Pozitívny vplyv na riešenie počiatkových ťažkostí má prítomnosť 2 pedagogických asistentiek ovládajúcich rómsky jazyk. U žiakov 0. ročníka nie je možné očakávať, že počas 1 roka dobehnú zanedbanú školskú prípravu a vo vyšších ročníkoch je prekážkou úspešnejšieho napredovania nepravidelná školská dochádzka, nezáujem žiakov o vyučovací proces a slabá až žiadna domáca príprava. Vylučujúci sa preto orientujú na sprostredkovanie a upevnenie základného učiva v škole.

10. Verejná ochrankyňa práv vo svojom stanovisku zo dňa 21.12.2018 uviedla, že po oboznámení sa s rozhodnutiami žalovaných kriticky vníma skutočnosť, že etnické a sociálne zloženie žiakov nebolo v rozhodovaní týchto orgánov vôbec vzaté do úvahy. Pokiaľ ide o priestorové možnosti, ktoré v rozhodovaní orgánov štátnej správy zohrávali tiež podstatnú úlohu, i keď nie je jej cieľom spochybňovať obsah a rozsah zisteného skutočného stavu veci, nakoľko k tomu slúži inštitút správnej žaloby, uviesť svoje poznatky k možnosti zabezpečenia plnenia povinnej školskej dochádzky z obce Malý Slivník mimo obce Terňa, a to z hľadiska priestorov na ZŠ s MŠ Tulčík. Podľa údajov dostupných na webovej stránke školy v školskom roku 2018/2019 sa v niektorých ročníkoch na 1. stupni vzdeláva 7 - 8 detí. Ak sa vychádza z najvyššieho možného počtu žiakov, tak potom maximálna kapacita na 1. stupni tejto školy je 97 žiakov, pričom súčasný stav je 36 žiakov. Maximálna kapacita na 2. stupni tejto školy je 145 žiakov, pričom súčasný stav je 69 žiakov. Z uvedeného je zrejmé, že škola disponuje voľnými kapacitami v počte 61 na 1. stupni a 76 na 2. stupni, čo dohromady činí 137 miest. Prostredníctvom mapy regionálneho školstva je nespochybniteľné, že počet žiakov tejto školy sa od školského roku 2015/2016 výrazne nezmenil. Kým v školskom roku 2015/2016 školu navštevovalo 102 žiakov, v školskom roku 2016/2017 96 žiakov, v školskom roku 2017/2018 90 žiakov a v tomto školskom roku 105 žiakov. Vychádzajúc z uvedeného výpočtu sa preto domnieva, že v čase rozhodovania orgánov štátnej správy táto škola mala vytvorené priestorové kapacity na zabezpečenie plnenia povinnej školskej dochádzky žiakov z obce Malý Slivník. Jedinou prekážkou mohlo byť preto iba neexistujúce priame dopravné spojenie, ktoré však nemožno automaticky chápať ako nedostupnosť územia obce a podľa jej názoru nemôže byť bez zisťovania možnosti dopravnej obslužnosti územia obce pádnym dôvodom pre neurčenie spoločného školského obvodu s obcou v prípade, ak reálne disponuje voľnými kapacitami, ktoré umožňujú vzdelávanie žiakov v dopoludňajších hodinách a navyše v etnicky a sociálne heterogénnom žiackom kolektíve.

11. Na takto zistený skutkový stav súd prvej inštancie aplikoval ust. § 2 ods. 1, ods. 2, ods. 3, § 2a ods. 1, ods. 2, ods. 3, § 5 ods. 1, ods. 2, § 8a ods. 1, § 9a, § 11 ods. 1, ods. 2 zákona č. 365/2004 Z.z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (antidiskriminačný zákon), § 29 ods. 7, ods. 8, § 19 ods. 4 až ods. 7 zákona č. 245/2008 Z.z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

12. Súd prvej inštancie rozsudkom zo dňa 27.2.2019 žalobu zamietol z dôvodu neunesenia dôkazného bremena tvrdenia, že rozhodnutiami žalovaných o vytvorení spoločného školského obvodu došlo k porušeniu zásady rovnakého zaobchádzania.

13. Krajský súd v Prešove rozsudkom zo dňa 20.8.2020, sp.zn. 16Co/21/2019 rozsudok súdu prvej inštancie potvrdil, návrh na predloženie prejudiciálnych otázok Súdnemu dvoru EÚ zamietol a stranám sporu nárok na náhradu trov odvolacieho konania nepriznal.

14. Na základe podaného dovolania žalobcom najvyšší súd uznesením z dňa 28.3.2023, sp.zn. 4Cdo/112/2021 pripustil zmenu subjektu na strane žalovaného 1/ tak, že namiesto žalovaného 1/ Okresného úradu Prešov bude v konaní vystupovať Regionálny úrad školskej správy a rozsudok Krajského súdu v Prešove spolu s rozsudkom Okresného súdu v Prešove zrušil a vrátil vec Okresnému súdu Prešov na ďalšie konanie.

15. Zo záverov rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky vyplýva, že žalobca ako dovolateľ v dostatočnom rozsahu nielen tvrdil, ale aj predložil relevantné dôkazy na preukázanie ním tvrdených skutočností, ktorých posúdením bolo možné dospieť k záveru o unesení dôkazného bremena v antidiskriminačnom spore a tým zároveň jeho prenesenia na žalovaných. Interpretácia ust. § 11 ods. 2 zákona č. 365/2004 Z.z. súdmi nižších inštancií bola v rozpore s judikatúrou ESLP, ktorý k otázke prenesenia dôkazného bremena sformuloval stanovisko, v zmysle ktorého na preukázanie nepriamej diskriminácie a presunu dôkazného bremena je nevyhnutné uviesť skutočnosti, z ktorých možno vyvodit' diskrimináciu dôkazom prima facie, následne sa dôkazné bremeno presúva na žalovaného, aby preukázal, že k dispozícii diskriminácii nedošlo.

16. Z rozhodnutí Najvyššieho súdu Slovenskej republiky 5Cdo/102/2020, 4Cdo/112/2021, 5Cdo/220/2022 nesporne vyplýva, že zákaz diskriminácie je jednou zo základných zásad právneho štátu a je neodmysliteľnou súčasťou každého demokratického právneho poriadku. Nepriama diskriminácia sa vyznačuje konaním alebo opomenutím založeným na zdanlivo neutrálnom pravidle, ktoré znevýhodňuje konkrétnu osobu alebo skupinu osôb oproti iným osobám, pričom znevýhodnenie nie je objektívne odôvodnené legitímnym cieľom a zároveň primeranými alebo nevyhnutnými prostriedkami. Pojem zdanlivo neutrálne ustanovenie, kritérium či prax, je treba vnímať v spojení s tým, či ide o také ustanovenie, kritérium či opatrenie, ktoré je formulované tak, že by ani na prvý pohľad, ani odvodené nemalo viesť k rozlišovaniu na základe niektorého zo zakázaných diskriminačných dôvodov. Napriek tomu však, ale jeho aplikácia má v skutočnosti neprímerane nepriaznivý a znevýhodňujúci dopad na túto skupinu.

17. Na rozdiel od diskriminácie priamej sa nevyžaduje úmysel alebo motív, ide o faktickú diskrimináciu, ku ktorej dochádza v dôsledku určitého rozhodnutia, opatrenia, praxe založenej na neutrálnom kritériu za predpokladu, že odlišné zaobchádzanie nie je objektívne odôvodnené legitímnym cieľom, prípadne prostriedky, ktoré vedú k jeho dosiahnutiu, nie sú vhodné a nevyhnutné a primerané.

18. Segregačné zaobchádzanie z dôvodov rasy, či etnického pôvodu je právne neprípustné, a to obzvlášť vtedy, ak ide o porušenie práva na rovnaké zaobchádzanie, porušenie rovnosti a dôstojnosti v právach, resp., ak je segregácia dôsledkom diskriminácie a to v súvislosti s realizáciou základného práva na vzdelanie. Segregácia je zvláštna forma diskriminácie spočívajúcej v systematickom oddeľovaní príslušníkov určitej skupiny zakázaným diskriminačným dôvodom a to aj pri absencii pojmu segregácie ako zákonom vyslovene uznanej zakázanej formy diskriminácie. Segregácia bráni integrácii menšín a posilňuje stereotypy a rasizmus. Sama o sebe spôsobuje ujmu, pretože ochudobňuje obeť o výhody začlenenia do spoločnosti a spoločných interakcií s príslušníkmi ďalších skupín a prehľbuje sociálno-kultúrne znevýhodnenie.

19. Problematiku rasovej diskriminácie a segregácie osobitne v spojení s realizáciou práva na vzdelanie riešil Európsky súd pre ľudské práva, napr. v rozsudku z 5.6.2008 vo veci Sampanis a ostatní proti Grécku č. 32526/05, v rozsudku veľkého senátu zo 16.3.2010 vo veci Oršus a ostatní proti Chorvátsku č. 15766/03, v rozsudku z 11.12.2012 vo veci Sampani a ostatní proti Grécku č. 59608/09, v rozsudku z 29.1.2013 vo veci Horvát a Kiss proti Maďarsku č. 11146/11, v rozsudku z 30.5.2013 vo veci Lavida a ostatní proti Grécku č. 7973/10, v rozsudku veľkého senátu z 13.11.2017 vo veci D.H. a ostatní proti Českej republike č. 57325/00.

20. V uvedených rozhodnutiach Európsky súd pre ľudské práva konštatoval, že neprijatie účinných opatrení štátnymi orgánmi na odstránenie segregácie detí etnickej menšiny vo vzdelávaní a nezabezpečenie vzdelávania s deťmi majority je porušením Európskeho dohovoru na ochranu ľudských práv. O skutkovo podobnom prípade rozhodol vo Sampani a ostatní proti Grécku, v ktorom judikoval, že grécke štátne orgány dostatočne nereflektovali skutočnosť, že napriek tomu, že v rámci jedného školského obvodu fungovali 3 základné školy, jedna z nich bola navštevovaná výlučne rómskymi deťmi, pričom zároveň vykazovala nižšiu kvalitu vzdelávania. Európsky súd pre ľudské práva rozhodol, že štátne orgány porušili právo na vzdelanie rómskych detí tým, že neprijali účinné opatrenia proti segregácii, ktorá v tomto prípade vznikla v dôsledku tlaku rodičov z majority, ktorí odmietali vzdelávanie svojich detí spolu s rómskymi deťmi. Vo veci Lavida a ostatní proti Grécku sa ESLP venoval otázke segregácie rómskych detí, ktoré sa vzdelávali samostatne v etnicky homogénnej škole a neboli prijímané na okolité školy. ESLP prejednal, že pretrvávanie tohto stavu a odmietanie štátnych orgánov prijať, desegregačné opatrenia je porušením práva rómskych detí na vzdelanie. V tejto súvislosti okrem iného uviedol, že aj pri neprítomnosti diskriminačného úmyslu zo strany štátu, podľa súdu pretrvávajúce vzdelávanie rómskych detí vo verejnej škole, navštevovanej výlučne rómskymi deťmi a rozhodnutie proti účinným, desegregačným opatreniam, ako sú napr. rozmiestnenie rómskych detí do zmiešaných tried v iných školách, a prepracovanie školských obvodov z dôvodu opozície rodičov nerómskych žiakov nemôže byť objektívne ospravedlniteľné legitímnym cieľom.

21. Európsky súd pre ľudské práva vo veci prípade segregácie rómskych detí v prístupe k vzdelávaniu X a ostatní proti Albánsku (rozsudok z 31.5.2022) opätovne konštatoval porušenie práva na vzdelanie a ochranu pred diskrimináciou sťažovateľov, kedy okrem iného odmietol argumentáciu vlády, že segregácia vznikla ako dôsledok zvýšenej koncentrácie rómskych rodín v okolí školy a zdôraznil potrebu desegregácie aj v prípade vzniku samovoľnej segregácie, ktorá vzniká ako dôsledok nečinnosti a zlyhania zodpovedných štátnych inštitúcií nie cielene so zámerom segregovať.

22. V rozhodnutí Elmazová a ostatní proti severnému Macedónsku z 13.12.2022 (sťažnosť č. 11811/20 a 13550/20), Európsky súd rozhodoval o prípade segregácie rómskych detí vo vzdelaní a jednoznačne konštatoval, že segregácia môže vzniknúť aj samovoľne koncentráciou rómskych detí na jednej škole, napríklad nastavením školských obvodov a nemusí byť za tým žiadny cieľový úmysel štátnych inštitúcií. Štátne inštitúcie sú však zodpovedné aj za to takto vzniknutú diskrimináciu.

23. Po zrušení a vrátení veci dovolacím súdom súd prvej inštancie vykonal opätovne dokazovanie a dospel k záveru, že v dôsledku rozhodnutí štátnych orgánov o vytvorení spoločného školského obvodu obce Malý Slivník a Terňa došlo k zvýšenej koncentrácii detí zo sociálne znevýhodneného prostredia zastúpenými deťmi rómskeho pôvodu v Základnej škole v Terne, a tak k zhoršeniu podmienok pre ich inkluzívne vzdelávanie. Podiel detí zo sociálne znevýhodneného prostredia v čase rozhodnutia štátnych orgánov o spoločnom školskom obvode bol na úrovni 65 %, avšak so stúpajúcim podielom detí zo sociálne znevýhodneného prostredia z obce Malý Slivník. Kým v čase rozhodnutia štátnych orgánov to bolo na úrovni 122 až 126 detí z obce Malý Slivník, v súčasnej dobe je to 142 detí. Zvýšená koncentrácia rómskych detí v Základnej škole v Terne má za následok vznik tried, ktoré sú prevažne navštevované deťmi rómskeho pôvodu a pre nedostatok priestorových kapacít sú tieto vzdelávané aj v popoludňajšej smene. Podľa poslednej správy Základnej školy v Terne je v popoludňajšej smene vzdelávaných 59 detí, z toho 50 detí z obce Malý Slivník. Uvedené deti sú potom v podstate vylúčené z mnohých mimoškolských aktivít, ktoré sa spravidla uskutočňujú v poobedňajších hodinách.

24. Podľa názoru súdu prvej inštancie neobstojí argumentácia žalovaných, že bolo v prvom rade povinnosťou obce zriadiť základnú školu a zabezpečiť tak právo na vzdelanie a povinnú školskú dochádzku obyvateľov obce. Nakoľko si obec uvedené povinnosti nesplnila, zasiahol štát prostredníctvom svojich orgánov a rozhodnutím o spoločnom školskom obvode si tak splnil úlohu

stanovenú ustanovením § 8 ods. 2 zákona č. 596/2003 Z.z. Z obsahu súdneho spisu nesporne vyplýva, že Obec Malý Slivník mala vypracovaný projektový zámer na výstavbu modulovej základnej školy, avšak už v tom čase pre prebiehajúci súdny spor o porušení zásady rovnakého zaobchádzania výstavbou verejnej školy navštevovanej prevažne rómskymi deťmi v okrese Stará Ľubovňa, k jej výstavbe nedošlo z dôvodu, že by došlo k vzniku verejnej školy opätovne navštevovanej v prevažnej miere deťmi rómskej komunity. Pokiaľ štát v zmysle rozhodnutí Európskeho súdu pre ľudské práva zodpovedá za vznik samovoľnej segregácie zvýšenou koncentráciou rómskych rodín v okolí školy, potom je v prvom rade štát povinný prijať také desegregačné opatrenia, aby nedochádzalo k zvýšenej koncentrácii obyvateľov rómskeho pôvodu na určitom území štátu. Bez prijatia účinných opatrení bude naďalej dochádzať k zvýšenej koncentrácii obyvateľov rómskeho pôvodu v niektorých obciach na území Slovenska a tieto by sa prípadnou výstavbou základnej školy, ktorú by navštevovali prevažne deti rómskeho pôvodu vystavili riziku žalôb o porušení zásady rovnakého zaobchádzania tak, ako to konštatoval Najvyšší súd Slovenskej republiky vo svojom rozhodnutí 5Cdo/102/2020 a 5Cdo/220/2022.

25. Žalovaný 2/ ako najvyšší štátny orgán, v gescii ktorého je školstvo a vzdelávanie je povinný prijímať také opatrenia, napríklad aj zmenou právnej úpravy tvorby školských obvodov, aby jednotlivé školy mali vytvorené podmienky na inkluzívne vzdelávanie detí zo sociálne znevýhodneného prostredia čo možné nie je, ak školu navštevujú prevažne deti rómskeho pôvodu. Súčasne zo strany žalovaného 1/ neboli prijaté účinné opatrenia, ktoré mohli zabrániť segregácii detí z Malého Slivníka. Pokiaľ argumentoval obhliadkou jednotlivých školských zariadení a možnosťami ich kapacít, argumentoval prevažne možnosťami dopravnej dostupnosti, resp. bezpečnostným rizikom pri umiestnení detí v zriaďovateľskej pôsobnosti Mesta Prešov, ktoré však rozhodujúce pre prijímanie desegregačných opatrení nie sú.

26. Do pozornosti dal súd prvej inštancie aj uznesenie Európskeho parlamentu prijaté v októbri v roku 2023, v ktorom sa okrem iného konštatuje so zreteľom na rozsudky Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. 5Cdo/102/2020 a 5Cdo/220/2022, že dochádza k diskriminácii rómskych detí vo vzdelávaní a zodpovednosť obcí a štátu v tejto súvislosti. Uviedol, že so zreteľom na Dohovor OSN o právach dieťaťa, uznesenie z 09.03.2011 o stratégii EÚ v oblasti začleňovania Rómov majú všetky deti právo prosperovať a rozvíjať svoje zručnosti a talent prístupom k inkluzívnemu, nesegregovanému a kvalitnému vzdelávaniu, keďže právo na kvalitnú, dostupnú a bezplatnú povinnú školskú dochádzku by malo byť zaručené všetkým deťom bez ohľadu na ich etnický pôvod.

27. S poukazom na vyššie uvedené súd prvej inštancie dospel k záveru, že rozhodnutiami žalovaných o vytvorení spoločného školského obvodu obcí Malý Slivník a Terňa došlo k porušeniu zásady rovnakého zaobchádzania a uložil žalovaným 1/ a 2/ v lehote 6 mesiacov od právoplatnosti rozsudku vypracovať plán na odstránenie protiprávneho stavu, ktorého obsahom by bola analýza kapacít základných škôl v Meste Prešov a obciach v okrese Prešov, zohľadňujúc etnické a sociálne zloženie žiakov na týchto základných školách s návrhom účinných opatrení na odstránenie diskriminácie rómskych detí z obce Malý Slivník v Základnej škole s materskou školou v Terni, vrátane časového horizontu ich realizácie a preventívnych opatrení na zabránenie diskriminácie v budúcnosti s uložením povinnosti tento plán splniť v lehote dvoch rokov od právoplatnosti rozsudku. Žalobu zamietol v uvedenej časti vo vzťahu k analýze voľných kapacít v základných školách v okrese Sabinov a Bardejov z dôvodu, že aj v zmysle stanoviska žalovaného 1/ v priebehu súdneho konania aj samotné Mesto Prešov v základných školách v jeho zriaďovateľskej pôsobnosti disponovalo voľnými kapacitami na prípadné umiestnenie detí z obce Malý Slivník.

28. O trovách konania súd rozhodol podľa § 255 ods. 1 v spojení s ust. § 262 zákona č. 160/2015 Z.z. Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“).

29. Proti výrokom I., III., IV. a VI. rozsudku súdu prvej inštancie podal odvolanie v zákonnej lehote žalovaný 1/ z dôvodov, že rozhodnutie súdu prvej inštancie vychádza z nesprávneho právneho posúdenia veci a z nesprávne zisteného skutkového stavu veci. Žalovaný 1/ bol povinný pri rozhodovaní o určení spoločného školského obvodu prihliadať na možnosti dopravnej obslužnosti ako aj na riziká spojené s dochádzaním detí do školy (zahŕňajúce prímestskú autobusovú dopravu a mestskú hromadnú dopravu vrátane prestupov medzi nimi), a to aj s ohľadom na nízky vek detí (žiaci 1. stupňa základnej školy). Táto povinnosť pre žalovaného 1/ vyplýva z Čl. 3 ods. 1 Dohovoru OSN o právach dieťaťa. Podľa uvedeného ustanovenia záujem dieťaťa musí byť prvoradým hľadiskom pri akejkoľvek činnosti týkajúcej

sa detí, nech už uskutočňovanej verejnými alebo súkromnými zariadeniami sociálnej starostlivosti, súdmi, správnymi alebo zákonodarnými orgánmi. Žalovaný 1/ nemá právomoc tvoriť školské obvody, rozdeľovať ich, či meniť. V zmysle § 8 ods. 2 zákona č. 596/2003 Z. z. rozhodne o spoločnom školskom obvode základnej školy v jedinom prípade, a to vtedy, ak je ohrozené plnenie povinnej školskej dochádzky žiakov na území obce z dôvodu, že sa dohoda o spoločnom školskom obvode základnej školy neuzatvorila alebo dohoda bola uzavretá bez zohľadnenia skutočností podľa § 8 ods. 1 zákona č. 596/2003 Z. z. Podľa znenia ust. § 8 ods. 1 a 2 zákona č. 596/2003 Z. z. účinného od 1.1.2019 regionálny úrad školskej správy pri určovaní spoločného školského obvodu zohľadňuje okrem iného dostupnosť a možnosti dopravnej obslužnosti územia obce, pre ktoré obec má určiť školský obvod a primeranú vzdialenosť dochádzky žiaka do školy, ktorá neohrozí plnenie povinnej školskej dochádzky žiakov. Podľa § 2a ods. 3 Antidiskriminačného zákona nepriama diskriminácia nie je, ak takýto predpis, rozhodnutie, pokyn alebo prax sú objektívne odôvodnené sledovaním oprávneného záujmu a sú primerané a nevyhnutné na dosiahnutie takého záujmu. Rozhodnutia žalovaných, ktorými malo dôjsť podľa rozhodnutia súdu k diskriminácii sledovali oprávnený záujem (legitímny cieľ) – zabezpečenie plnenia povinnej školskej dochádzky žiakov z obce Malý Slivník; boli primerané na dosiahnutie záujmu – zohľadňovali dopravnú obslužnosť, vzdialenosť dochádzky, kapacitné možnosti okolitých škôl a zohľadňovali vek detí vo vzťahu k vzdialenosti dochádzky do školy; boli nevyhnutné na dosiahnutie oprávneného záujmu – bez rozhodnutí by deti neplnili povinnú školskú dochádzku. Dopravná obslužnosť a bezpečnostné riziko pri dochádzaní detí do školy podľa názoru prvoinštančného súdu nie sú rozhodujúce pre prijímanie desegregačných opatrení, určite ale sú rozhodujúce pri rozhodovaní o spoločnom školskom obvode. Pričom uvedená argumentácia žalovaného smerovala k rozhodnutiam, ktorými malo podľa rozhodnutia súdu dôjsť k diskriminácii, nie k prijímaniu účinných opatrení. Z uvedeného dôvodu ako aj s poukazom na § 2a ods. 3 antidiskriminačného zákona je žalovaný 1/ toho názoru, že rozhodnutiami o určení spoločného školského obvodu nedošlo k porušeniu zásady rovnakého zaobchádzania.

30. K názoru súdu prvej inštancie v bode 69. odôvodnenia rozsudku v tom smere, že zvýšená koncentrácia rómskych detí v Základnej škole v Terňa má za následok vznik tried, ktoré sú prevažne navštevované deťmi rómskeho pôvodu žalovaný 1/ uviedol, že rozhodnutia žalovaných neurčujú zloženie jednotlivých tried. Organizácia výchovy a vzdelávania je v kompetencii školy, resp. riaditeľa školy. Podľa názoru žalovaného 1/ aj pri 65 % podiele rómskych žiakov je možné v škole vytvoriť etnicky rôznorodé triedy. Platí to však aj opačne, že aj v škole s 35 % podielom rómskych žiakov je možné vytvoriť etnicky homogénne triedy. V končnom dôsledku to znamená, že aj keby bol školský obvod určený inak, etnicky homogénne zloženie tried nie je vylúčené, ale závisí od organizácie vzdelávania v škole, na ktoré rozhodnutia žalovaných nemajú dosah. Medzi rozhodnutiami žalovaných a prvoinštančným súdom judikovaným protiprávnym stavom vzdelávania detí z obce Malý Slivník v ZŠ Terňa nie je vzhľadom k vyššie uvedenému daná príčinná súvislosť.

31. V podanom odvolaní žalovaný 1/ ďalej namietal záver súdu, že zo strany žalovaného 1/ neboli prijaté účinné opatrenia, ktoré by mohli zabrániť segregácii detí z Malého Slivníka. Európsky súd vo viacerých svojich rozhodnutiach konštatoval, že štát je povinný prijímať účinné opatrenia na odstránenie segregácie vo vzdelávaní. Pojem štát v súvislosti s prijímaním účinných opatrení je potrebné vykladať v nadväznosti na kompetencie jednotlivých štátnych orgánov. Štátny orgán môže prijať opatrenia vtedy, ak je to v rámci jeho kompetencií. Podľa Čl. 2 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky štátne orgány môžu konať iba na základe ústavy, v jej medziach a v rozsahu a spôsobom, ktorý ustanoví zákon. V tomto smere je potrebné uviesť, že kompetencie žalovaného 1/ sú presne upravené právnymi predpismi, predovšetkým zákonom č. 596/2003 Z. z. a vo vzťahu k základným školám veľmi oklieštené, a to z dôvodu prenesenia kompetencií v tejto oblasti na obce. Ak teda žalovaný 1/ neprijal žiadne účinné opatrenia, tak preto, že to nie je v jeho kompetencii. Účinné opatrenia mala prijať obec, ktorá vykonáva správu ZŠ s MŠ v Terňa v rámci preneseného výkonu štátnej správy (rovnako teda v tomto prípade reprezentuje štát) alebo riaditeľ školy, ktorý v zmysle § 2 ods. 1 písm. a) zákona č. 596/2003 Z. z. rovnako vykonáva štátnu správu v školstve a reprezentuje štát. Žalovaný 1/ nemohol prijať účinné opatrenia vo vzťahu k vzdelávaniu detí v ZŠ s MŠ Terňa, pretože nie je zriaďovateľom tejto školy a nemá ani právomoc zasahovať do organizácie vzdelávania na škole.

32. Vo vzťahu k výroku III. a jemu nadväzujúcemu výroku IV. napadnutého rozsudku považuje žalovaný 1/ za nevykonateľný. Plán na odstránenie protiprávneho stavu má podľa rozhodnutia súdu obsahovať analýzu kapacít základných škôl v meste Prešov a v obciach v okrese Prešov zohľadňujúc etnické a

sociálne zloženie žiakov na týchto základných školách. Školy nevedú evidenciu ani štatistiky o etnickom zložení žiakov. Vypracovanie takejto analýzy by si vyžadovalo zisťovanie etnického a sociálneho zloženia žiakov. Z rozhodnutia súdu prvej inštancie nie je zrejmé akým spôsobom by žalovaní mali zisťovať etnické zloženie žiakov základných škôl v okrese Prešov. Takéto zisťovanie možno reálne vykonať len zisťovaním priamo v triedach jednotlivých škôl alebo uložením povinnosti zistiť tieto skutočnosti škole. Na uskutočnenie týchto úkonov a činností žalovaní nie sú oprávnení a nie je to v ich kompetencii. V tejto súvislosti poukazujeme opätovne na Čl. 2 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky. Súdom uložená povinnosť zaväzuje žalovaných k plneniu, ktoré je v rozpore so všeobecne záväznými právnymi predpismi.

33. Navrhol, aby odvolací súd zmenil napadnutý rozsudok tak, že žalobu vo vzťahu k žalovanému 1/ v celom rozsahu zamietla.

34. Proti rozsudku podal v zákonom stanovenej lehote odvolanie žalovaný 2/ z dôvodov podľa § 365 ods. 1 písm. h) CSP, rozhodnutie súdu prvej inštancie vychádza z nesprávneho právneho posúdenia vecí, § 365 ods. 1 písm. f) CSP, súd prvej inštancie dospel na základe vykonaných dôkazov k nesprávnym skutkovým zisteniam a § 365 ods. 1 písm. b) súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. Dôvodil, že ust. § 2a Antidiskriminačného zákona ustanovuje výnimku z nepriamej diskriminácie, t.j. o nepriamu diskrimináciu nejde, ak predpis, rozhodnutie, pokyn alebo prax sú objektívne odôvodnené sledovaním oprávneného záujmu, predpis, rozhodnutie, pokyn alebo prax sú primerané, predpis, rozhodnutie, pokyn alebo prax sú nevyhnutné na dosiahnutie takéhoto záujmu. Rozhodnutie žalovaných objektívne sledovalo oprávnený záujem, a to zabezpečenie povinnej školskej dochádzky, rozhodnutia žalovaných boli primerané nakoľko zohľadňovali kapacity okolitých škôl, ako aj vek detí, dĺžku dochádzania do školy, bezpečnosť detí a taktiež rozhodnutia žalovaných boli nevyhnutné na dosiahnutie takého záujmu, keďže bez rozhodnutí žalovaných by si žiaci neplnili povinnú školskú dochádzku. Výnimka z nepriamej diskriminácie bola použitá aj v rozhodnutiach Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“), podľa ktorého rozdiel v zaobchádzaní je diskriminačný, ak nemá žiadne objektívne a rozumné zdôvodnenie, čo znamená, že nesleduje legitímny cieľ alebo absentuje primeraný vzťah proporcionality medzi použitými prostriedkami a sledovaným cieľom, ktorý sa má dosiahnuť (Oršuš and Others v. Croatia [GC], no. 65731/01, § 51, ECHR 2006-VI). Súd prvej inštancie stroho konštatoval s odkazom na rozsudok Najvyššieho súdu SR z 15. decembra 2022, sp.zn. 5Cdo/102/2020, ktorý navyše vychádza z iného skutkového stavu, bez toho, aby sa vysporiadal s problematikou nepriamej diskriminácie.

35. Žalovaný 2/ v podanom odvolaní namieta aj výrok III. v spojení s výrokom IV. ako neurčitý a z tohto dôvodu nevykonateľný. Súd prvej inštancie nedefinoval, čo považuje za účinné opatrenia. Podľa názoru žalovaného 2/, pokiaľ súd rozsudkom zaviazal žalovaného na splnenie určitej povinnosti, zároveň musí presne vedieť, splnenie akej povinnosti sa od žalovaného očakáva. Slovenská republika sa okrem iného zaviazala v Pláne obnovy, konkrétne v Komponente 6 s názvom Dostupnosť, rozvoj a kvalita inkluzívneho vzdelávania na všetkých stupňoch, Reformou 5 k podpore desegregácie škôl, no zároveň žalovaný 2/ poukazuje na neurčitú formuláciu výrokov odvolaním napadnutého rozhodnutia, t.j. nevie aké konkrétne opatrenia mal súd prvej inštancie na mysli, aby žalovaní prijali, a zároveň budú súdom prvej inštancie považované za účinné.

36. Žalovaný namieta pasívnu vecnú legitímáciu v spore. V danom prípade na strane žalovaného 2/ vystupuje Ministerstvo školstva, výskumu, vývoja a mládeže SR, nie Slovenská republika, v zastúpení Ministerstva školstva, výskumu, vývoja a mládeže SR. Vychádzajúc z európskej judikatúry, ale aj z rozsudku Najvyššieho súdu SR z 15. decembra 2022, sp.zn. 5Cdo/102/2020, zaviazaným v spore je štát v zastúpení orgánom štátnej správy. Navrhol, aby odvolací súd odvolaním napadnutý rozsudok zmenil tak, že žalobu v celom rozsahu zamietne a rozhodne, že žalobca nemá nárok na náhradu trov prvoinštančného a odvolacieho konania, resp. aby odvolací súd rozsudok zrušil a vrátil vec na ďalšie konanie a nové rozhodnutie.

37. K odvolaniu žalovaných 1/, 2/ sa vyjadril žalobca. K námietke o nedostatku pasívnej vecnej legitímácie žalovaných poukázal na uznesenie Najvyššieho súdu SR zo dňa 28.3.2023, sp. zn. 4Cdo/112/2021, ktorý nespochybnil pasívnu vecnú legitímáciu žalovaných v predmetnom súdnom spore, naopak konštatoval, že na žalovaných leží dôkazné bremeno, aby preukázali, že neporušili zásadu

rovnakého zaobchádzania. Rozhodnutia žalovaných o určení spoločného školského obvodu mohli sledovať oprávnený cieľ (zabezpečenie školskej dochádzky), avšak prostriedky na jeho dosiahnutie neboli primerané a nevyhnutné. Ako konštatoval súd prvej inštancie z dokazovania vyplynulo, že školy v zriaďovateľskej pôsobnosti Mesta Prešov majú voľné kapacity, uvedené nepopierajú ani žalovaní, avšak tvrdia, že dochádzanie detí do mesta by bolo náročné. Nezohľadňujú však možnosť zavedenia školského spoja, ktorý by predstavoval bezpečnú formu prepravy a je bežne využívaný aj v iných prípadoch prepravy detí do vzdialenejších škôl. Žalovaní na tento spôsob prakticky rezignovali. K argumentácii žalovaných, že konali v najlepšom záujme detí z Malého Slivníka, žalobca opätovne zdôrazňuje, že segregované vzdelávanie sociálne znevýhodnených rómskych detí nikdy nemôže byť v ich najlepšom záujme a nie je ani v záujme spoločnosti. Práve naopak, je s uvedenými v príkrom rozpore. Žalobca svoje tvrdenia o významne negatívnom dopade segregácie detí rasových menšín vo vzdelávaní na nich samotné, ale tiež na spoločnosť ako takú, v konaní preukázal aj stanoviskami odborníkov z oblasti pedagogiky, psychológie a sociológie. Je preto nepochybné, že etnicky homogénne vzdelávanie rómskych detí v segregovaných školách a triedach je nežiaduce, ako ostatne už konštatoval najvyšší súd pri rozhodovaní v obdobných veciach týkajúcich sa etnicky homogénnych škôl. Žalobca má za to, že žalovaní v priebehu konania neunesli svoj diel dôkazného bremena, nepredložili v tomto smere od vrátenie veci najvyšším súdom na súd prvej inštancie žiadne dôkazy a preto súd prvej inštancie správne rozhodol, ak žalobe žalobcu v celom rozsahu vyhovel. Žalobca poukázal na rozhodnutie ESĽP v prípade Elmazova a Ostatní proti Severnému Macedónsku zo dňa 13.12.2022 (sťažnosť č. 11811/20 a 13550/20), v ktorom európsky súd tiež rozhodoval o prípade segregácie rómskych detí vo vzdelaní a jednoznačne konštatoval, že segregácia môže vzniknúť aj samovoľne, koncentráciou rómskych detí na jednej škole, napr. nastavením školských obvodov a nemusí byť za tým žiadny cielený úmysel štátnych inštitúcií. Pričom štátne inštitúcie sú zodpovedné aj za takto vzniknutú diskrimináciu. Taktiež podľa rozsudku Najvyššieho súdu zo dňa 15.12.2022 sp. zn. 5Cdo/102/2020 štát v spolupráci s obcou musia prijať účinné opatrenia (či už zákonodarnou iniciatívou, vytvorením stimulačných podmienok, ako aj tvorbou školských obvodov), aby segregácii zabránili, nie sa iba nečinne prizerať a odolávať sa na strohú, často zle interpretovanú dikciu zákona. Žalovaný 2/ deklaruje, že v Pláne obnovy sa zaviazal prijímať opatrenia na podporu desegregácie škôl, no v tomto spore popiera svoju zodpovednosť za protiprávny stav na Základnej škole v Terni a odmieta prijať akékoľvek opatrenia, aby segregáciu rómskych detí na škole odstránil. Pritom je zrejmé, že má na odstraňovanie segregácie na školách vyčlenené aj finančné prostriedky z Európskej únie, a to v rámci realizácie Plánu obnovy.

38. Vo vyjadrení k vyjadreniu žalobcu žalovaný 1/ uviedol, že Najvyšší súd SR sa otázkou pasívnej vecnej legitímácie nezaoberal, ale len otázkami nastolenými v dovolaní, a to otázkou posúdenia inštitútu prenesenia dôkazného bremena v antidiskriminačných sporoch v zmysle ust. § 11 ods. 2 Antidiskriminačného zákona a právneho konceptu segregácie rómskych detí vo vzdelávaní. V ďalšom uviedol, že školský spoj by mala zaviesť obec, ktorá v rámci preneseného výkonu štátnej správy je povinná zabezpečiť povinnú školskú dochádzku detí. O zložení tried v škole rozhoduje riaditeľ školy. Aj keby bol školský obvod určený inak, etnicky homogénne zloženie tried nie je vylúčené, ale závisí od organizácie vzdelávania v škole, na ktoré rozhodnutia žalovaných nemajú dosah, to znamená, že aj keby bol školský obvod pre deti z obce Malý Slivník určený v niektorej zo základných škôl v zriaďovateľskej pôsobnosti mesta Prešov, v konečnom dôsledku by tieto deti mohli byť vzdelávané v etnicky homogénnych triedach. Navrhol, aby odvolací súd zmenil napadnutý rozsudok tak, že žalobu vo vzťahu k žalovanému 1/ v celom rozsahu zamietal.

39. Žalovaný 2/ sa k vyjadreniu žalobcu nevyjadril.

40. Krajský súd v Prešove (ďalej len „odvolací súd“) príslušný na rozhodnutie o odvolaní (§ 34 CSP), vzhľadom na včas podané odvolanie, preskúmal rozhodnutie v jeho napadnutom rozsahu, ako aj konanie mu predchádzajúce v zmysle zásad vyplývajúcich z § 379 a nasl. CSP, bez nariadenia pojednávania (§ 385 CSP a contrario) a dospel k záveru, že odvolanie žalovaného 1/ a žalovaného 2/ nie sú opodstatnené.

41. Podľa § 455 CSP, ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, súd prvej inštancie a odvolací súd sú viazaní právnym názorom dovolacieho súdu.

42. Podľa § 383 CSP, odvolací súd je viazaný skutkovým stavom tak, ako ho zistil súd prvej inštancie okrem prípadov, ak dokazovanie zopakuje alebo doplní.

43. Odvolací súd konštatuje, že súdom prvej inštancie bol správne zistený skutkový stav a zo zisteného skutkového stavu boli vyvedené správne právne závery. Odvolací súd nevzhladol dôvody pre zopakovanie vykonaného dokazovania na nariadenom pojednávaní a rozhodol vo veci bez nariadenia pojednávania (§ 385 CSP a contrario).

44. Žalovaní podali odvolanie z dôvodu podľa § 365 ods. 1 písm. b), f) a h) CSP, t.j. že, súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces, z dôvodu nesprávnych skutkových zistení a nesprávneho právneho posúdenia veci. Takéto dôvody z preskúmvanej veci odvolací súd nezistil. Z procesného postupu súdu prvej inštancie nevyplyvajú vady, ktorých dôsledkom by bolo porušenie práva odvolateľa na spravodlivý proces. Súd zistil správne a zodpovedajúco procesnej iniciatíve strán skutkový stav potrebný na rozhodnutie o podanej žalobe a napokon aj vec správne právne posúdil. Preto ho odvolací súd podľa § 387 ods. 1 CSP v napadnutej časti potvrdil

45. Podľa § 2 ods. 1, ods. 2 a ods. 3 Antidiskriminačného zákona, dodržiavanie zásady rovnakého zaobchádzania spočíva v zákaze diskriminácie z dôvodu pohlavia, náboženského vyznania alebo viery, rasy, príslušnosti k národnosti alebo etnickej skupine, zdravotného postihnutia, veku, sexuálnej orientácie, manželského stavu a rodinného stavu, farby pleti, jazyka, politického alebo iného zmýšľania, národného alebo sociálneho pôvodu, majetku, rodu alebo iného postavenia alebo z dôvodu oznámenia kriminality alebo inej protispoločenskej činnosti. Pri dodržiavaní zásady rovnakého zaobchádzania je potrebné prihliadať aj na dobré mravy na účely rozšírenia ochrany pred diskrimináciou. Dodržiavanie zásady rovnakého zaobchádzania spočíva aj v prijímaní opatrení na ochranu pred diskrimináciou.

46. Podľa § 2a ods. 3 Antidiskriminačného zákona, nepriama diskriminácia je navonok neutrálny predpis, rozhodnutie, pokyn alebo prax, ktoré znevýhodňujú alebo by mohli znevýhodňovať osobu v porovnaní s inou osobou; nepriama diskriminácia nie je, ak takéto predpis, rozhodnutie, pokyn alebo prax sú objektívne odôvodnené sledovaním oprávneného záujmu a sú primerané a nevyhnutné na dosiahnutie takého záujmu.

47. Podľa § 3 písm. d), písm. e), písm. f) zákona č. 245/2008 Z.z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov výchova a vzdelávanie podľa tohto zákona sú založené na princípoch rovnoprávnosti prístupu k výchove a vzdelávaniu so zohľadnením výchovno-vzdelávacích potrieb jednotlivca a jeho spoluzodpovednosti za svoje vzdelávanie, inkluzívneho vzdelávania, zákazu všetkých foriem diskriminácie a obzvlášť segregácie.

48. Podstatou základného práva na vzdelanie je právo na prístup ku vzdelaniu, preto v zásade všetky zákonom ustanovené zásahy smerujúce k obmedzeniu prístupu ku vzdelaniu vyvolávajú ústavné pochybnosti a vyžadujú starostlivé posúdenie. Právo na vzdelanie, ktorého kľúčovou súčasťou je právo na prístup ku vzdelaniu, nemá charakter absolútneho práva, t. j. zákonodarca ho môže obmedziť, ale len za podmienky, že ide o také obmedzenia, ktoré dbajú na jeho podstatu a zmysel a sú použité len na ustanovený legitímny cieľ (Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. PL. ÚS 11/2013 z 22. októbra 2014).

49. Žalovaný 2/ v podanom odvolaní namieta, že v celom spore na strane žalovaného 2/ vystupuje Ministerstvo školstva, výskumu, vývoja a mládeže SR a nie Slovenská republika v zastúpení Ministerstvom školstva, výskumu, vývoja a mládeže SR. Štát je samostatným subjektom práva, preto žalovaný 2/ namieta nedostatok pasívnej vecnej legitímácie. S touto odvolacou námietkou sa odvolací súd nestotožňuje.

50. V prejednávanom prípade predmetom konania je porušenie zásady rovnakého zaobchádzania žalovanými 1/ a 2/ prijatím rozhodnutí o určení spoločného školského obvodu, ktorým udržali existujúci protiprávny stav vzdelávania rómskych detí z obce Malý Slivník v ZŠ a MŠ v Terne, vrátane neprijatých účinných opatrení na predchádzanie a odstránenie diskriminácie rómskych detí.

51. Pôvodcom vydaných rozhodnutí, ktorými došlo k porušeniu rovnakého zaobchádzania tým, že boli dotknuté záujmy neurčitého počtu osôb, sú žalovaní 1/ a 2/. V zmysle ich zákonných kompetencií rozhodli o zriadení školského obvodu, následkom ktorého dochádza ku zvýšenej koncentracii rómskych

detí z Malého Slivníka, čo má za následok vytváranie etnicky homogénnych tried. Žalovaní 1/ a 2/ sú tými subjektami, ktorí priamo svojim konaním (vydaním rozhodnutia) a neprijatím opatrení, ktorými by zabránili segregácii rómskych žiakov, sú zodpovední za tento zásah do základných práv a slobôd neurčitého počtu detí v sledovanej oblasti. Žalovaní 1/, a 2/ sú nositeľmi povinností, a teda sú povinní prijať také účinné opatrenia a prostriedky, ktorými dôjde k odstráneniu nerovnakého zaobchádzania. Žalovaní 1/ a 2/ sú pasívne vecne legitimovaní. Nad rámec je potrebné uviesť, že ani Najvyšší súd SR nespochybnil pasívnu vecnú legitimitáciu žalovaných vo svojom zrušujúcom uznesení, keď rozhodol o pripustení zmeny subjektu na strane žalovaného 1/.

52. Žalovaní 1/ a 2/ namietajú, že podľa Čl. 2 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky štátne orgány môžu konať iba na základe ústavy, v jej medziach a v rozsahu a spôsobom, ktorý ustanoví zákon, v tomto smere odvolací súd upriamuje pozornosť žalovaného 2/na ust. § 35 ods. 2 zákona č. 575/2001 Z.z, podľa ktorého ministerstvá a ostatné ústredné orgány štátnej správy sa podieľajú na tvorbe jednotnej štátnej politiky v jednotlivých oblastiach, uskutočňujú túto politiku, vykonávajú v rozsahu svojej pôsobnosti štátnu správu a plnia ďalšie úlohy ustanovené v ústavných zákonoch, zákonoch a iných všeobecne záväzných právnych predpisoch.

53. Podľa § 36 zákona č. 575/2001 Z.z., ministerstvá a ostatné ústredné orgány štátnej správy skúmajú problematiku vo veciach, ktoré sú v ich pôsobnosti, a analyzujú dosahované výsledky. Robia opatrenia na riešenie aktuálnych otázok a spracúvajú koncepcie rozvoja zverených oblastí a riešenia základných otázok, ktoré po zverejnení a po pripomienkovom konaní predkladajú vláde. V prípadoch ustanovených zákonom alebo na základe rozhodnutia vlády sa pripomienkové konanie nemusí uskutočniť.

54. Podľa § 37 zákona č. 575/2001 Z.z., ministerstvá a ostatné ústredné orgány štátnej správy sa starajú o náležitú právnu úpravu vecí patriacich do ich pôsobnosti. Pripravujú návrhy zákonov a iných všeobecne záväzných právnych predpisov, zverejňujú ich a po prerokovaní v pripomienkovom konaní predkladajú vláde; dbajú aj o dodržiavanie zákonnosti v oblasti svojej pôsobnosti. Druhá veta sa vzťahuje primerane aj na predsedu vlády a podpredsedu vlády, ktorý neriadi ministerstvo.

55. Žalovaný 2/ na svojej webovej stránke v zverejnenom dokumente pod názvom „Koncept monitorovania rizika segregácie“ uvádza cit.: „Primárnym cieľom monitorovania je správne nastavovanie a vyhodnocovanie desegregačných politík s ambíciou ich pretavenia do efektívnych inkluzívnych opatrení. Zdrojom sú administratívne dáta, na základe ktorých však nie je možné jednoznačne určiť či na nejakej škole alebo v nejakej lokalite dochádza alebo nedochádza k segregovanému vzdelávaniu. Monitoring je zameraný na vyhodnocovanie príznakov a rizík segregácie vo vzdelávaní. Zavádza sa s cieľom prispieť k vytvoreniu systému cielenej podpory a pomoci rizikovým lokalitám a sledovania vývoja desegregácie v čase.“ (Zdroj <https://www.minedu.sk/data/att/83a/28411.576651.pdf>)

56. Vzhľadom na vyššie uvedené je dôvodné sa stotožniť so žalobcom, že žalovaný 2/ deklaruje, že sa zaviazal prijímať opatrenia na podporu desegrácie škôl, avšak v tomto konaní popiera zodpovednosť za protiprávny stav na základnej škole v Terne a odmieta prijať akékoľvek opatrenia, aby segregácii rómskych detí na školách zabránil. Aj z vyššie citovaných ustanovení vyplýva povinnosť žalovanému 2/ prijímať také opatrenia, ktoré riešia aktuálne otázky (takou je bezpochyby aj otázka segregácie) a spracúvať koncepcie rozvoja zverených oblastí, pričom je potrebné dbať na dodržiavanie zákonnosti v oblasti svojej pôsobnosti. Segregácia rómskych detí pritom patrí medzi najväčšie problémy, ktoré sú Slovenskej republike vyčítané orgánmi Európskej únie a Európskym súdom pre ľudské práva.

57. Námietky žalovaných 1/ a 2/ k uloženej povinnosti súdom prvej inštancie vypracovať plán na odstránenie protiprávneho stavu a jeho splnenie v určenom časovom horizonte sú neopodstatnené. Nemožno sa stotožniť ani s námietskou o neurčitosti a nevykonateľnosti výrokov III. a IV. Výrok III. a IV rozsudku sú vzájomne súvisiacimi výrokmi, z ktorých je zrejmé, akú povinnosť im súd prvej inštancie uložil. Argumentácia žalovaného 1/, že školy nevedú evidenciu o etnickom a sociálnom zložení žiakov je v priamom rozpore s vykonaným dokazovaním. Z vyjadrenia žalobcu a riaditeľa školy (č.l. 30, 31 spisu) vyplýva, že v čase podania žaloby bolo dvojzmenne vzdelávaných 33 rómskych detí, v súčasnosti je ich 59, z toho 50 z Malého Slivníka. Z odôvodnenia napadnutého rozsudku v bode 69 vyplýva, že podiel detí zo sociálne znevýhodneného prostredia zastúpený deťmi rómskeho pôvodu má stúpajúci trend.

58. Súd prvej inštancie v bode 73. odôvodnenia rozsudku uviedol, že obsahom plánu na odstránenie protiprávneho stavu má byť analýza kapacít základných škôl v meste Prešov a v obciach v okrese Prešov. Pri vypracovaní analýzy má byť zohľadnené etnické a sociálne zloženie žiakov. Následne je potrebné navrhnuť účinné opatrenia, aby sa odstránila diskriminácia rómskych detí z obce Malý Slivník v ZŠ s MŠ v Terni, vrátane časového horizontu ich realizácie a preventívnych opatrení na zabránenie diskriminácie v budúcnosti s uložením povinnosti tento plán splniť v lehote dvoch rokov od právoplatnosti rozsudku. Takéto vymedzenie nemožno považovať za nevykonateľné a neurčité.

59. Žalovaní 1/, 2/ v podaných odvolaniach namietali, že nejde o nepriamu diskrimináciu, ak predpis, pokyn, rozhodnutie je odôvodnené sledovaním oprávneného záujmu a sú primerané a nevyhnutné pre dosiahnutie takého záujmu (§ 2a Antidiskriminačného zákona). Svojimi rozhodnutiami sledovali oprávnený záujem detí, rozhodnutia boli primerané a nevyhnutné na dosiahnutie takéhoto záujmu.

60. K tejto námietke žalovaných odvolací súd upriamuje pozornosť na rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva v prípade Elmazova a Ostatní proti Severnému Macedónsku zo dňa 13.12.2022, v ktorom súd uviedol cit.: „73. Pokiaľ ide o argument vlády, že vyššie uvedená situácia bola výsledkom skutočnosti, že väčšina obyvateľov v okrese Bair, kde sa GS nachádzala, boli Rómovia, Súd sa domnieva, že etnická štruktúra obyvateľov v spádovej oblasti nemôže za daných okolností postačovať na objektívne odôvodnenie segregácie Rómov v GS. Súd poznamenáva, že etnické zloženie žiakov v GS bolo úplne odlišné od GS, bez ohľadu na skutočnosť, že TA sa nachádzalo vo vzdialenosti 600 metrov od GS a patrilo do rovnakej spádovej oblasti. 74. Okrem toho sa Súd nedomnieva, že by sťažovatelia mali byť zodpovední za namietanú situáciu z dôvodu, že nepožiadali o preloženie na iné školy. Po prvé, ich voľba zapísať sa do GS ako školy ich povinného prijímania bola v súlade so základným pravidlom o zápise žiakov podľa paragrafov 46 a 50 zákona o základnom vzdelávaní (pozri odseky 22 a 23 vyššie). Po druhé, a čo je dôležitejšie, je predovšetkým na štáte, aby prijal pozitívne účinné opatrenia na nápravu faktickej nerovnosti sťažovateľov a zabránil pokračovaniu diskriminácie, ktorá vyplynula z ich nadmerného zastúpenia v GS, čím sa prelomí kruh marginalizácie a umožní im žiť ako rovnocenní občania od raných štádií svojho života (pozri X a ďalší proti Albánsku, už citovaný, § 84, a Horváth a Kiss, už citovaný, § 116). Nebolo poskytnuté žiadne vysvetlenie, prečo nebolo prijaté žiadne opatrenie na nápravu nerovnováhy v etnickom zložení dvoch predmetných škôl alebo na prerozdelenie mapy školských obvodov, alebo prečo nebolo prijaté žiadne iné vhodné desegregačné opatrenie napriek opakovaným odporúčaniam ombudsmana v tejto súvislosti. Súd poznamenáva, že situácia, na ktorú sa sťažnosť vzťahuje, pokračovala aj v rokoch nasledujúcich po posudzovanom období a zhoršila sa v roku 2021/2022, keď žiaci prvého stupňa zapísaní do GS boli výlučne Rómovia (pozri odsek 9 vyššie). 75. Pokiaľ ide o GD, zo skutočnosti vyplýva, že v školskom roku 2017/2018 tvorili rómski žiaci 64 % všetkých žiakov 1. stupňa a v školskom roku 2018/2019 tvorili 67 %. V každom uvažovanom akademickom roku boli tri triedy prvého stupňa, z toho dve zmiešané a jedna výlučne rómska. Nemožno teda povedať, že bolo všeobecnou politikou automatické zaraďovanie rómskych žiakov do oddelených tried v predmetnej škole (pozri Oršuš a i., už citovaný, § 152). 76. Niet pochýb (pozri odseky 13 a 66 vyššie), že vyššie uvedené čísla boli čiastočne výsledkom skutočnosti, že v spádovej oblasti, ku ktorej patrilo GD, žila veľká rómska komunita. Ako však konštatoval Ústavný súd, došlo k výraznému odchodu žiakov macedónskeho etnického pôvodu patriacich do spádovej oblasti GD (pozri odsek 13 vyššie). Vláda nevyvrátila, že takáto prax bola spôsobená odmietnutím rodičov nerómskych žiakov zapísať svoje deti do GD z dôvodu veľkej prítomnosti rómskych žiakov, čo bolo, ako poznamenal ombudsman, hlavným dôvodom situácia, na ktorú sa sťažovali v predchádzajúcich akademických rokoch (pozri odsek 37 vyššie). Okrem toho je pozoruhodné nerovnomerné rozloženie žiakov prvého stupňa v akademickom roku 2017/2018 v zmiešaných (31 a 32 žiakov v dvoch triedach) a len v rómskych triedach (18 žiakov), pričom druhá trieda má menej žiakov, ako je minimum. zákonom stanovený limit (24 žiakov, pozri odsek 21 vyššie). 77. Dvor audítorov poznamenáva, že škola uznala existenciu segregácie a prijala určité opatrenia na vyriešenie tohto problému. Všetky jej pokusy a návrhy, vrátane prerozdelenia žiakov v triedach, sa však neuskutočnili najmä pre odpor rodičov nerómskych detí (pozri odsek 13). Súd poznamenáva, že namietaná situácia v súčasnosti pokračuje (pozri odsek 15 vyššie). 78. Vzhľadom na vyššie uvedené a aj pri absencii akéhokoľvek diskriminačného zámeru zo strany štátu sa Súd domnieva, že segregáciu rómskych detí v GS a GD počas posudzovaného obdobia nemožno považovať za objektívne a primerane odôvodnené legitímnym cieľom.“

61. Najvyšší súd SR v zrušujúcom uznesení sp.zn. 4Cdo/112/2021 z dňa 28. marca 2023 v bode 46. odôvodnenia uviedol, že diskriminácia formou segregácie rómskych detí je v rozhodovacej praxi

Európskeho súdu pre ľudské práva definovaná ako fakticky vznikajúce oddelenie rómskych detí od ostatných, bez ohľadu na motivácie štátu alebo iných autorít, a zlyhanie štátu túto faktickú situáciu efektívne riešiť; potom v súvislosti s jej posudzovaním je rozhodujúce, či prijaté opatrenia orgánu štátu na zabezpečenie rovnakého prístupu k vzdelaniu sledovali legitímny cieľ na odstránenie protiprávneho stavu a jeho predchádzaniu do budúcnosti (§ 2 ods. 2 a 3 zákona č. 365/2004 Z. z.). Či k dosiahnutiu legitímneho cieľa boli použité vhodné, nevyhnutné a primerané opatrenia treba posúdiť vždy vo vzťahu ku konkrétnym okolnostiam daného prípadu. Rozhodujúce je však to, či tento cieľ nebolo možné dosiahnuť inými nástrojmi, ktoré by menej zasahovali do práva na rovnaké zaobchádzanie, teda aby opatrením neboli neprimerane dotknuté oprávnené záujmy znevýhodnených osôb.

62. V zmysle uvedeného možno konštatovať, že aj keď povinnosťou žalovaných bolo určiť školský obvod základnej školy (§ 8 ods. 2 zákona č. 596/2003 Z.z.), pri rozhodovaní o zriadení školského obvodu bolo ich povinnosťou nielen formálne vydanie rozhodnutia o určení školského obvodu, ale predtým, ako k takémuto rozhodnutiu dospeli, bolo potrebné dôsledné zistenie všetkých možností umiestnenia detí z Malého Slivníka, nevynímajúc aj súčinnosť obce a riaditeľov škôl, náležite vyhodnotiť zistený stav vrátane zváženia všetkých možných pozitívnych aj negatívnych dopadov a následné prijatie takých desegregačných opatrení, aby nedochádzalo k zvýšenej koncentrácii detí rómskeho pôvodu a tým k vzniku etnicky homogénnych tried vrátane nutnosti zavedenia poobedňajších zmiernych vyučovania a tým znemožnenie prístupu detí k mimoškolským aktivitám.

63. Pokiaľ žalovaný 1/ poukazuje na skutočnosť, že subjektom zodpovedným za stav vzdelávania detí z obce Malý Slivník je obec, resp. riaditeľ školy, odvolací súd poukazuje na Čl. 2 Štatútu Regionálneho úradu školskej správy v Prešove (dostupný <https://www.russ-po.sk/data/att/d6b/567.55f12c.pdf>), podľa ktorého v rámci svojej pôsobnosti vykonáva okrem iného aj kontrolu dodržiavania všeobecne záväzných predpisov v oblasti školstva, výchovy a vzdelávania a v oblasti školského stravovania v školách a v školských zariadeniach vo svojej územnej pôsobnosti, kontrolu vo veci zabezpečovania činností a úloh obcí a samosprávnych krajov v oblasti školstva, mládeže a športu, poskytuje odbornú poradenskú činnosť obciam a ďalšie iné. Tak žalovaný 1/, ako ja žalovaný 2/ je v zmysle právnych predpisov povinný vykonávať kontrolu, ako aj metodické poradenstvo pri zabezpečovaní a realizácii školského procesu, ako aj dbať a kontrolovať dodržiavanie zákonov a iných všeobecne záväzných právnych predpisov.

64. Najvyšší súd SR v rozsudku sp.zn. 5Cdo/102/2020 z dňa 15.12.2022 konštatoval, že nepriama diskriminácia sa vyznačuje konaním alebo opomenutím založeným na zdanlivo neutrálnom pravidle, ktoré znevýhodňuje konkrétnu osobu alebo skupinu osôb oproti iným osobám, pričom znevýhodnenie nie je objektívne odôvodnené legitímny cieľom a zároveň primeranými alebo nevyhnutnými prostriedkami. Na rozdiel od diskriminácie priamej, nevyžaduje úmysel alebo motív, ide o faktickú diskrimináciu, ku ktorej dochádza v dôsledku určitého rozhodnutia, opatrenia, praxe založenej na neutrálnom kritériu, za predpokladu, že odlišné zaobchádzanie nie je objektívne odôvodnené legitímny cieľom, prípadne prostriedkami, ktoré vedú k jeho dosiahnutiu, nie sú vhodné, nevyhnutné a primerané. Pojem zdanlivo neutrálne ustanovenie, kritérium či prax, je treba vnímať v spojení s tým, či ide o také ustanovenie, kritérium či opatrenie, ktoré je formulované tak, že by ani na prvý pohľad ani odvodené nemalo viesť k rozlišovaniu na základe niektorého z zakázaných diskriminačných dôvodov, napriek tomu je však ale jeho aplikácia má v skutočnosti neprimerane nepriaznivý a znevýhodňujúci dopad na túto skupinu (por. rozsudok vo veci CHEZ Razpredelenie Bulgara D v. Komisia za zashtita ot diskrimintsia, C-83/14 bod. 76)

65. Odvolací súd konštatuje, že súdom prvej inštancie bol správne zistený skutkový stav a zo zisteného skutkového stavu boli vyvedené správne právne závery.

66. Za toho stavu odvolací súd rozsudok ako vecne správny potvrdil (§ 387 ods. 1 a 2 CSP).

67. O trovách odvolacieho konania bolo rozhodnuté podľa § 396 ods. 1 CSP v spojení s ust. § 262 ods. 1 a § 255 ods. 1 CSP tak, že žalobcovi, ktorý bol v odvolacom konaní úspešný, priznal nárok na náhradu trov odvolacieho konania voči neúspešným žalovaným 1/, 2/, s tým, že o výške týchto trov rozhodne súd prvej inštancie samostatným uznesením (§ 262 ods. 2 CSP).

68. Rozhodnutie bolo prijaté senátom Krajského súdu v Prešove pomerom hlasov 3:0.

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku nie je prípustné odvolanie.

Proti rozhodnutiu odvolacieho súdu je prípustné dovolanie, ak to zákon pripúšťa (§ 419 CSP) v lehote dvoch mesiacov od doručenia rozhodnutia odvolacieho súdu oprávnenému subjektu na súde, ktorý rozhodoval v prvej inštancii. Ak bolo vydané opravné uznesenie, lehota plynie znovu od doručenia opravného uznesenia len v rozsahu vykonanej opravy (§ 427 ods. 1 CSP).

Dovolateľ má právo zvoliť si advokáta a možnosť obrátiť sa na Centrum právnej pomoci (§ 160 ods. 2 CSP).

Podanie vo veci samej urobené v elektronickej podobe bez autorizácie podľa osobitného predpisu treba dodatočne doručiť v listinnej podobe alebo v elektronickej podobe autorizované podľa osobitného predpisu; ak sa dodatočne nedoručí súdu do desiatich dní, na podanie sa neprihliada. Súd na dodatočné doručenie podania nevyzýva (§ 125 ods. 2 CSP).

Dovolateľ musí byť s výnimkou prípadov podľa § 429 ods. 2 v dovolacom konaní zastúpený advokátom.

Dovolanie a iné podania dovolateľa musia byť spísané advokátom (§ 429 ods. 1 CSP).

V dovolaní sa popri všeobecných náležitostiach podania uvedie, proti ktorému rozhodnutiu smeruje, v akom rozsahu sa toto rozhodnutie napáda, z akých dôvodov sa rozhodnutie považuje za nesprávne (dovolacie dôvody) a čoho sa dovolateľ domáha (dovolací návrh) (§ 428 CSP).